

Hoe je zegt, ben je zelf

Waarom klinkt de ene stem sympathiek en wekt de andere weerzin op? Voormalig operazangeres en afgestudeerd psycholoog Elizabeth Ebbink heeft er een boek over geschreven. 'Ontspan die spieren. Er moet een onbelemmerde energiestroom zijn.'

Door **Carel Helder**

Het moet raar lopen als Elizabeth Ebbink deze week niet met haar boek in een talkshow zit. Ze studeerde af als psycholoog, koos, 'omdat er een beest in haar zat dat eruit moest', voor een carrière als operazangeres en toen het beest was moegespeeld, werd ze stemcoach. Dat is ze nu zeven jaar. In *Ik hoor het aan je stem* vertelt ze wat ze weet van hoe wij spreken. Hoe je het best contact maakt met je luisteraars, wat accenten doen, de magie van televisiestemmen – 'Tal van technische, sociale en psychische aspecten komen aan bod', staat op de flaptekst, en dat is ook zo. 'Met vele praktijkvoorbeelden, heldere tips en oefeningen om meer regie over je stem te krijgen en lijstjes van bijzondere stemmen (dj's, 'stoutte meisjes', controversiële stemmen):' Zaken dus waar je niet dagelijks bij stilstaat. Elizabeth Ebbink, lijkt het, heeft iets te pakken.

Haar klanten ontvangt ze in haar Hilversumse tuinhuis, waar een spiegel hangt en een bank staat, en verder een vleugel, twee stoelen en een tafeltje. De tuin, in herfstkleuren, doet de rest. Het kunnen presentatoren zijn, managers die in het openbaar moeten spreken, marktkeuplui of mensen met stemproblemen. Er is de vrouw van dertig die spreekt als een meisje van tien, er is de vrouw die alsmäär ruzie heeft. Mevrouw Ebbink slaat een gelaarsd been over het andere en vraagt: 'Wat wil je weten?'

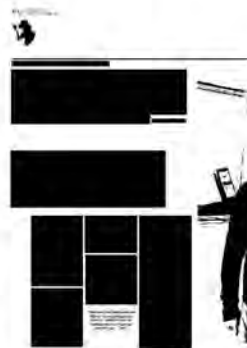
'De vrouw die alsmäär ruzie heeft...' Ebbink: 'Ruzie hād. Wat vooral werd veroorzaakt door de melodie waarop ze sprak. Ze deed dat op voortdurend verongelijkte toon. Dat ze daarbij ook nog eens geneigd was iedereen van goede raad te voorzien,

die vervolgens uiteraard niet werd opgevolgd, leidde tot een continue reeks strubelingen. Het was opgelost toen ze op een andere manier het gesprek in ging; niet om te geven, maar om te ontvangen.' Waar het allemaal om gaat, zegt ze, is dat je contact maakt met je stem. 'In de tweede plaats met anderen, en in de eerste met jezelf. Goed spreken doe je met ontspannen spieren, zodat je binnen in jezelf resoneert. Er moet een onbelemmerde energiestroom zijn. De stem, namelijk, is gehoorzaam. Die laat horen dat er iets dwars zit.'

Bij de een is er mentaal iets aan de hand, bij een ander zijn de problemen puur technisch op te lossen: 'Laat je tong los, ontspan je keel, maak je middenrif plat.' Meestal is het een combinatie van beide. Het is niet heel onhandig dat ze én psycholoog is, én twintig jaar als zangeres met haar eigen stem bezig is geweest. Sappig, in het boek, zijn haar analyses van het stemgebruik van bekende mensen. Femke Halsema, om er een te noemen, houdt volgens Ebbink haar tong naar achteren als ze praat, waardoor de ruimte in haar keel beperkt is. Het gevolg is dat haar adem veel druk nodig heeft om te ontsnappen. 'Dit veroorzaakt een wat hees en geperst geluid, en bovendien heeft een lage tong ook al snel een wat bekakt accent tot gevolg (aardappel in de keel). De hese, belemmerde klank kan ook geassocieerd worden met onderdrukte opwinding. Sommigen zullen zich tot haar aangetrokken voelen door de veronderstelde passie, anderen zullen geïrriteerd zijn door het veronderstelde achterhouden, het zich inhouden. Zo wordt Femke Halsema als geaffecteerde grachtengordelsocialist weggezet, of juist op handen gedragen omdat ze zo gevoelig toch beheerst is.'

En nu we het er toch over hebben: het valt haar sowieso op dat linkse vrouwelijke politici meer stemproblemen hebben dan rechtse. 'Ik ga me uiteraard te buiten aan een generalisatie, maar ik denk dat linkse vrouwen moeite hebben met macht en het innemen van ruimte. Hun stemmen klinken geknepene, zijn vaak ironisch ook – wat een manier is om om de macht heen te werken. Rechts vindt macht niet zo vies. Je kunt het met Annemarie Jorritsma eens zijn of niet, maar in haar stem kun je horen dat ze geniet van haar positie. Die past bij haar. Linkse mannen, zoals Emile Roemer, hebben er minder moeite mee. Maar de vrouwen hebben nogal eens het idee: je mag je niet te belangrijk of groot maken. 'Ik ben heus niet belangrijker dan iemand anders. We moeten sāmen...'

Dit soort dingen dus, daar staat haar boek vol mee. En allemaal zelf bedacht. Zijn mensen bang voor haar? Ze glimlacht fijntjes. 'Ja... dat merk ik wel eens. En ik snap het best, hoor. Wat ik zelf heb als ik met de tandarts praat. Dan houd ik ook mijn lippen voor mijn tanden.'

Ik hoor het aan je stem; door Elizabeth Ebbink

Uitgeverij Nieuw Amsterdam. €17,50
ISBN: 9789046811528

Opmerkelijk

Bijna alle televisiestemmen zijn hees of een beetje hees (iets anders dan Heleen van Royen-schor). Misschien is dat wel een (onbewuste?) voorwaarde om aangenomen te worden. Hees = in de regel intiem, en soms opwindend (Katja Schuurman), of sexy (Daan Schuurmans), of kinderlijk (Doutzen Kroes), of hulpeloos (Hanna Verboom), of vrouwelijk (Victoria Koblenko).

Mediastemmen volgens voice-whisperer Elizabeth Ebbink

TONG EN FRONS

Pauw & Witteman laten letterlijk niet het achterste van hun tong zien. Want die zit erg achter in de keel, die tong. Dat is voor de presentatoren een manier om afstand te scheppen en zich beschouwend, meningloos, bijna wetenschappelijk op te stellen. 'Dat zegt u nu wel, maar...' **Paul Witteman** heeft als extra een 'fronsglimlach'. Hij knijpt z'n ogen toe en glimlacht. Alsof hij zeggen wil: 'Kan... Kan ook niet.'

AARDAPPEL

Ook een kwestie van tong achter in keel, maar dan nog net iets meer dan P&W tegen het gehemelte: de hete aardappel. Kampioen was Mary Dresselhuys, maar **Wouke van Scherrenburg** kan er ook wat van. Ze heeft een scherpe, luide stem, met – gedurfd – zinnen die naar het einde toe luider worden. De hete aardappel straalt zelfvertrouwen en zekerheid uit, een stem waarvan je snel een stapje achteruit doet.

SLUIERTJE, HIJGJE

Prinses Máxima heeft een volle stem, met 'een sluiertje', 'een hijgje' en een 'schraapje'. Dat komt doordat ze met net iets te veel adem uitblaast, waardoor haar keel een tikje wordt dichtgeknepen. Het geeft haar iets gevoeligs en gepassioneerds. En dan dat spitse Argentijnse accent, zo voor in de mond. Schattig. Wat heeft ze haar best voor ons gedaan. Bij een Marokkaans accent denken we zoiets nooit.

'?'

Linda de Mol is een interessant geval. Ze is een stevige zakenvrouw, altijd in control, maar haar stem draagt iets anders uit. De combinatie van lichte heesheid en haar mond in de glimlachstand wekt een zachte indruk. En Linda's zinnen eindigen altijd vragend, alsof ze wil zeggen: 'Ik weet het ook niet allemaal precies, maar als jullie me helpen, maken we er samen wat moois van.' Tijdens het presenteren gebruikt ze een hogere stem die blij en opgewonden klinkt. Haar warmte heeft Linda de Mol grotendeels aan haar stem te danken, en dat ze als een aardig en feestelijk iemand overkomt.

PETER R.

What's in a name. **Peter R. de Vries** heeft een unieke 'r', een Rotterdamse brouw-r. Alleen: waar die in Rotterdam langs de huig rolt, is de r van Peter extreem kort, met een enkele huigslag. Er zijn niet veel mensen met zo'n r. Erik Engerd, van de *Stratemaker Op Zee Show*, die kwam er nog het dichtste bij.

ZACHTE G

Geert Wilders valt op door zijn secure uitspraak. Hij bezigt lange, melodische zinnen, – dus níét in stukjes geknipt – met een duidelijke finish. Dat ferme einde van de zin stáát voor wat hij zegt, je kunt van hem op aan. Zegt zijn stem. Wilders' zachte g (die eigenlijk een 'aangeblazen' j is, een j met een stootje lucht dus) was aanvankelijk, zoals elk 'vreemd' accent, in zijn nadeel. Maar als zo'n accent eenmaal is geaccepteerd, maakt het de vreemdprater juist geliefder. Onze Geert. Is met Herman Finkers ook gebeurd.

BEN IK VAN DUYTSCHEN R

De **koningin** praat zoals niemand anders praat. Ze heeft een taaltje voor zichzelf, het Beatrix. Met zeer lang aangehouden klinkers en een onvervalste Duitse r, van de Duitse kant van de familie. Dat is de ver achterin de keel-r, van Rote Rosen Rote Lippen Roter Wein.

THE VOICE OF AMERICA

Zijn stem heeft **Barack Obama** zeker geholpen president van de VS te worden. Alles hielp mee aan zijn charisma. Hij praatte rustig en ontspannen (= betrouwbaar), en ging aan het eind van zijn zinnen in klank omlaag, wat zijn woorden gewicht gaf. Een ietsje heesheid ook: intiem. Obama klonk bovendien erg benaderbaar. Dat kwam door de beweeglijkheid in zijn stem, hij switchte makkelijk van hoog naar laag. De presidentsjaren zijn hem niet in de koude kleren gaan zitten. Obama's stem is hoger geworden, minder beweeglijk en geknepener. De laagte aan het eind van de zinnen is verdwenen en daarmee veel rust en warmte. Als Obama zijn charisma wil herwinnen, moet hij eerst langs de stemcoach.

ZONNETJE

Een stemkunstenaar, **Erwin Kroll**. Hij kan met zijn stem net zo variëren als het weer. Regen, hitte, hagel of cumuluswolkjes, het kan vriezen of dooien in de stem van de weerman. Kroll gaat van hoog naar laag, van zonnig naar neerslachtig, allemaal in één zin.

Foto's ANP

'Stemmen van linkse vrouwen klinken vaak geknepen en ironisch, omdat ze moeite hebben met macht en het innemen van ruimte'

Elizabeth Ebbink: 'Als ik met de tandarts praat, houd ik ook mijn lippen voor mijn tanden.' Foto Stefanie Grätz